

Jaarverslag 2018

Maritiem Portal van Nederland <https://maritiemportal.nl/> en Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland

Huygens ING – KNAW

Sinds de lancering van het Maritiem Portal van Nederland (maritiemportal.nl) in november 2016 zijn de vele, actieve maritiem-historische organisaties in Nederland op één centrale plaats vindbaar en toegankelijk. Al beschikken de talrijke musea, verenigingen en stichtingen natuurlijk over een eigen website, het portal is voor het bredere publiek, onderzoekers en geïnteresseerden in maritieme geschiedenis, archeologie en erfgoed dé algemene ‘toegangspoort’ geworden voor het zoeken naar maritieme informatie. In de jaren 2017 en 2018 heeft de website zich succesvol ontwikkeld tot een online maritiem-historisch kenniscentrum met dertig deelnemende organisaties (zie [hier](#) voor een actueel overzicht van de deelnemers). Wie zoekt naar maritieme onderwerpen, evenementen of organisaties vindt op het Maritiem Portal snel de gewenste informatie. Onderzoek naar maritieme geschiedenis wordt zo gemakkelijker. Nieuwe connecties tussen data worden zichtbaar en stimuleren nieuwe onderzoeksvragen. De belangstelling voor maritiem-historisch onderzoek is springlevend.

Het informele nationale samenwerkingsverband op maritiem gebied, de Maritieme Koepel, nam in 2014 het initiatief voor de ontwikkeling van één centrale ‘toegangspoort’, het Maritiem Portal. Een groot aantal organisaties en instellingen, die zich met maritieme informatie, geschiedenis en cultuur bezighouden, committeerden zich in de afgelopen jaren aan de ontwikkeling en het onderhoud van het Maritiem Portal van Nederland. Nieuwe deelnemers blijven van harte welkom, want een groot draagvlak is de basisvoorwaarde voor het verder uitbouwen van dit project. Het [Huygens ING – KNAW](#) heeft het Maritiem Portal ontwikkeld en zal dit hosten. Een portal gewijd aan maritieme geschiedenis en cultuur past goed bij de missie van het Huygens ING ‘Terug naar de bron: de geschiedenis ontrafeld met nieuwe technologie’, dat in een Netwerk

Maritieme Bronnen ook andere projecten, databases en e-publicaties op maritiem gebied gaat samenbrengen met behulp van Linked open data-techniek.

De [Samenwerkende Maritieme Fondsen](#) (Vereeniging de Prins Hendrik Stichting, Admiraal van Kinsbergenfonds, Vaderlandsch Fonds ter Aanmoediging van 's-Lands Zeedienst, Directie der Oostersche Handel en Reederijen, Stichting Ondersteuningsfonds N.I.S.S.) en de [Vereeniging Nederlandsch Historisch Scheepvaart Museum](#) waren bereid om subsidies te verstrekken.

Het Maritiem Portal is volgens de planning basaal ontwikkeld in drie fasen (maart 2016-maart/juli 2019). In de eerste twee fasen werd de website vormgegeven en is er veel algemene en verdiepende informatie geplaatst. In de huidige derde en laatste ontwikkelfase ligt de focus op het toevoegen van virtuele collecties. Twee pilots heeft het portal in 2018 zelf geëntameerd.

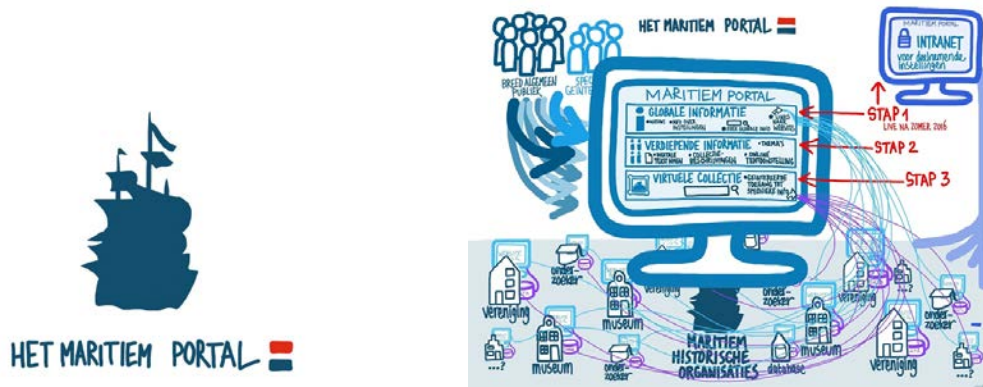
Zo werd in opdracht van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) door Tom Quist (Huygens ING) een virtuele tentoonstelling ontwikkeld over het VOC-schip *Rooswijk*, dat in januari 1740 met man en muis verging op de Noordzee. Centraal staat het verhaal van de *Rooswijk*, de opvarenden, de VOC en de handelspraktijken. De opgedoken zilveren munten laten zien dat de bemanningsleden zilver smokkelden om daar in Azië winst mee te behalen. Al was dergelijke smokkel door de VOC verboden, de praktijk blijkt anders. Vanaf 18 juni 2018 is de tentoonstelling raadpleegbaar via het Maritiem Portal: <https://maritiemportal.nl/rooswijk-een-virtuele-tentoonstelling/>.

Ook realiseerde het Huygens ING in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, het Rijksmuseum, Het Scheepvaartmuseum en het Zuiderzeemuseum een pilot waarin door middel van Linked Open Data gegevens over museale objecten werden verknoopt met data uit maritiem-historische datasets. De Linked Open Data-demo werd in november 2018 gelanceerd tijdens het najaarssymposium. De demo laat goed zien dat toepassing van Linked Open Data-techniek geweldige kansen biedt om informatie van erfgoed- en onderzoeksinstellingen onderling te verbinden, te verrijken en onbegrensd toegankelijk te maken. De techniek stelt gebruikers in staat om maritieme collecties en datasets in allerlei variaties te bevragen en in samenhang te bezien. Het bredere publiek kan hierdoor op nieuwe, virtuele manieren bij maritiem erfgoed worden betrokken, en zo kan de maatschappelijke impact van het erfgoed versterkt worden. De data worden gecontextualiseerd door kaarten en een tijdbalk. De demo toont de meerwaarde aan van het delen van informatie en data uit diverse historische en archeologische bronnen. Het is echter geen standaard aggregatie, en er is veel werk verzet door ontwikkelaars om de pilot te realiseren. Echt goede linked data zijn namelijk schaars.

Het wenkend perspectief is dat de erfgoedsector én de wetenschappelijke wereld hiermee hun voordeel zullen doen: objecten zijn historische bronnen en wetenschappelijke data kunnen historische museale collecties verrijken. Nieuwe connecties tussen data worden zichtbaar en stimuleren nieuwe onderzoeksvragen van onderzoekers en genealogen. Relevante informatie wordt in onderling verband getoond en zo verkrijgen musea contextinformatie over hun collecties en kan ook het brede publiek ervaren welke verbanden er bestaan tussen

archeologische vondsten en de opvarenden van een bepaald VOC-schip. Een voorbeeld: bij het invoeren van de scheepsnaam krijgt de bezoeker op één webpagina live een afbeelding met beschrijving te zien, en een opsomming van bemanning, reisdoelen en lading. Via het plotten op een kaart kunnen doorklikmogelijkheden geboden worden naar bijvoorbeeld andere schepen van dezelfde schipper, en/of schepen die dezelfde route voeren. De demo is in november 2018 gepresenteerd en te bekijken op het Maritiem Portal (<https://maritiemportal.nl/demo-netwerk-maritieme-bronnen-is-live-23-november-2018/>).

Midden 2019 wordt de derde projectfase van het Maritiem Portal afgesloten. Het doel is dan bereikt: onder de vleugels van het Huygens ING is er een mooie digitale toegang tot het maritieme verleden en heden van Nederland tot stand gebracht. Ook daarna zal worden doorgaan met het verder ontwikkelen van het geslaagde format. De verwachting is dat het Maritiem Portal binnen het Huygens ING kan worden voortgezet. Het format inspireert inmiddels andere onderzoeksterreinen (bijvoorbeeld <https://nvmg.nl>, januari 2019) tot vergelijkbare, vruchtbare initiatieven.

Schema van de opbouw van het Maritiem Portal © Elco van Staveren.

Bijeenkomsten

Op twee bijeenkomsten in 2018 waren de deelnemers van het Maritiem Portal, de auteurs van de *Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland* en andere belangstellenden in de gelegenheid elkaar te ontmoeten en samen te overleggen over de inrichting van de website Maritiem Portal. Tevens werden zij geïnformeerd over de stand van zaken van de maritieme geschiedenis en maakten kennis met de resultaten van nieuw onderzoek.

Van links naar rechts: Presentatie Project 'Gezocht: favoriet maritiem erfgoed in kader Europees Erfgoedjaar', Henk den Heijer, Tom Quist en Els Jacobs (16 maart 2018).

Op 16 maart 2018 was het Symposium Maritiem Portal en Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland te gast bij de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed in Amersfoort. Het centrale thema was: 'Maak maritieme geschiedenis zichtbaar: Kennisuitwisseling tussen historici en conservatoren'. Een verslag van de inspirerende bijeenkomst met circa 75 deelnemers kunt u [hier](#) vinden.

Van links naar rechts: Vera Carasso, Peter Sigmond, Jeroen van der Vliet, Lodewijk Petram en Jelle van Lottum; de borrel.

Op 23 november 2018 genoot het Symposium Maritiem Portal en Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland van de gastvrijheid van Het Scheepvaartmuseum in Amsterdam. Het centrale thema was 'Naar een nieuw maritiem landschap' Er waren circa 100 deelnemers. Een verslag van deze geslaagde bijeenkomst vindt u [hier](#).

NB verslagen van alle gehouden symposia (2016-2018) kunt u vinden op <https://maritiemportal.nl/symposia/>

Stuurgroep Governance en Werkgroep Content

De website Maritiem Portal is in 2016 ontworpen door drs. Pien Steringa (Ontwerpbureau Diges, www.diges.nl) op geleide van dr. Rik Hoekstra (Huygens ING). Mr.dr.s. Marja de Keuning is aangesteld als webredacteur/projectcoördinator per 1 maart 2016. De Stuurgroep Governance onder leiding van dr. Anita van Dissel (UL) kwam op 5 februari, 2 juli en 1 oktober 2018 bijeen. De Werkgroep Content vergaderde op 7 maart, 19 juni en 11 oktober 2018 (zie [hier](#) voor een

overzicht van de leden van de Stuurgroep en de Werkgroep). Het Maritiem Portal wordt mede vormgegeven en voorzien van content door de hulp van vrijwilligers: Tom Quist (1 december 2016-1 december 2017); Linette van 't Hof (1 mei-1 september 2017), Björn Dinjens (16 oktober 2017-16 april 2018) en Daniël Tuik (20 april 2018-1 mei 2019).

Het Twitteraccount [@MaritiemPortal](#) had op 31 december 2018 620 volgers. In 2018 zijn er ook pagina's Maritiem Portal aangemaakt op LinkedIn: [linkedin.com/company/maritiem-portal-van-nederland](https://www.linkedin.com/company/maritiem-portal-van-nederland) en op Facebook: [facebook.com/MaritiemPortal/](https://www.facebook.com/MaritiemPortal/)

In februari (nr. 6), juni (nr. 7) en oktober (nr. 8) 2018 zijn er nieuwsbrieven verstuurd naar 232 deelnemers en andere belangstellenden. Tevens werden er nieuwsupdates verspreid in juni en november 2018. Via de site van het MP kan men zich [abonneren](#) op de nieuwsbrief.

Pageviews Maritiem Portal

	Vanaf 18 nov. 2016	2017	2018
gebruikers	430	4.439	12.839
paginaweergaven	1.893	26.830	41.911
+ views via resources Huygens: MGN en Rooswijk		2.533	9.740

Publicaties:

- Marja de Keuning, 'Website. Het Maritiem Portal van Nederland <https://maritiemportal.nl>', *Tijdschrift voor Zeegeschiedenis* 35:2 (2016) 62-63.
- Marja de Keuning, 'Website Het Maritiem Portal: de kracht van samenwerken', *Verenigingsbladen Oudstudenten Maritiem Onderwijs* (maart 2018) 20-21.

Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland (4 delen)

Maritieme geschiedenis en maritiem erfgoed staan volop in de wetenschappelijke en publieke belangstelling. In 2016 is het werk aan het realiseren van een online nieuw overzichtswerk op het gebied van maritieme geschiedenis van start gegaan. Deze 'Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland' (NMGN) is de opvolger van het gerenommeerde standaardwerk *Maritieme Geschiedenis der Nederlanden* (MGN) uit de jaren 1976-1978. In het nieuwe overzichtswerk wordt de laatste stand van zaken met betrekking tot onze kennis van de Nederlandse maritieme geschiedenis vastgelegd. De resultaten van de overvloedige vakliteratuur van de laatste veertig jaar zullen in dit volledig geïllustreerde standaardwerk voor de maritieme geschiedenis van Nederland worden verwerkt. Zo wordt de verworven kennis overgedragen aan een volgende generatie onderzoekers en belangstellenden. Anders dan in de oude MGN zullen scheepssectoren als binnenvaart en offshore nu ook uitgebreid worden besproken en daarnaast is er veel aandacht voor maritieme cultuur. Ruim vijftig ter zake deskundige auteurs zijn betrokken bij deze unieke publicatie. Het gaat om een zeer omvangrijk project, dat voor (maritiem-)historici en vele

maritiem geïnteresseerden van fundamenteel belang is. De digitale publicatie van de *Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland* zal vanaf 2019 op het [Maritiem Portal](#) een centrale plaats innemen. De online versie wordt in Open Access beschikbaar gesteld en zal volledig doorzoekbaar zijn. Ook van de oude [Maritieme Geschiedenis der Nederlanden](#) is de digitale versie in 2017 via het Maritiem Portal in Open Access toegankelijk gemaakt en deze blijft zo toegankelijk voor een groot publiek. Het [Huygens Instituut voor Nederlandse Geschiedenis - KNAW](#) garandeert de duurzame borging van de website, zodat toekomstige generaties maritieme historici en geïnteresseerden kennis kunnen blijven nemen van het nieuwe online standaardwerk over de maritieme geschiedenis van Nederland.

In elk deel van de ‘Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland’ wordt een duidelijk afgebakende periode uit de Nederlandse maritieme geschiedenis behandeld. Uitgangspunt is de ontwikkeling van de Nederlandse scheepvaart in en buiten Europa. De internationale context – de positie/ontwikkeling van de Nederlandse scheepvaart in de wereld – is eveneens van belang en zal waar nodig worden behandeld, maar de NMGN is geen comparatieve studie. Een ander belangrijk uitgangspunt is de ontwikkeling van goederen-, mensen- en ideeënstromen via het water door de eeuwen heen, die in veel opzichten bepalend is geweest voor de ontwikkeling van scheepstypen, navigatiemiddelen en handelsnetwerken. Dat geldt niet alleen voor de binnenvaart en de koopvaardij binnen en buiten Europa, maar ook voor de visserij (regionale en internationale vishandel) en de marine als beveiliging van handelsroutes. Al die scheepvaartsectoren komen in de NMGN aan bod evenals de offshore in deel vier. De centrale vraag is: hoe heeft de Nederlandse scheepvaart zich – in brede zin – vanaf de twaalfde eeuw ontwikkeld in relatie tot het vervoer van goederen en mensen over het water?

Het ‘product’ dat zal worden opgeleverd in 2019-2020/1 is de volledige, integrale, digitale en rijk geïllustreerde tekst van de NMGN. De digitale publicatie wordt in 2019-2020/1 volledig ingebed in het Maritiem Portal.

De opzet van de Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland.

Hoofredactie:

- Tekst : Henk den Heijer
 Beeld : Peter Sigmund
 Organisatie : Els van Eijck van Heslinga

Redactie afzonderlijke delen (horizontaal):

- Deel I : Christiaan van Bochove
 Deel II : Els Jacobs

Deel III : Anita van Dissel
Deel IV : Wouter Heijveld en Anita van Dissel

Redactie scheepvaartsectoren (verticaal):

Cultuurhistorische katernen: Peter Sigmond

Koopvaardij : Els Jacobs (buiten Europa) en Henk den Heijer (binnen Europa)

Marine : Anita van Dissel

Visserij : Christiaan van Bochove

Binnenvaart : Henk Dessens

Offshore : Wouter Heijveld

Redactionele ondersteuning: Marja de Keuning (Huygens ING)

De [Samenwerkende Maritieme Fondsen](#) (Vereeniging de Prins Hendrik Stichting, Admiraal van Kinsbergenfonds, Vaderlandsch Fonds ter Aanmoediging van 's-Lands Zeedienst, Directie der Oostersche Handel en Reederijen, Stichting Ondersteuningsfonds N.I.S.S., Stichting Helden der Zee-Fonds 'Dorus Rijkers') waren bereid om subsidies te verstrekken.

Bijeenkomsten

Tijdens het Voorjaarssymposium op 16 maart 2018 schetste em.prof.dr. Henk den Heijer (UL) de 'Contouren van de Nieuwe MGN' en lichtte toe waaraan de redactie de afgelopen periode hard heeft gewerkt. Er is een uitgebreide blauwdruk van de vier delen opgesteld, de redactie is gevormd en de auteurs zijn geworven. Meer dan vijftig auteurs en redactieleden werken aan de *Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland*. De betrokkenen zijn zichtbaar op het [Maritiem Portal](#). Het maritiem-historische overzichtswerk zal vier delen omvatten, met in totaal zo'n 1.600 pagina's, inclusief een zeer grote hoeveelheid illustraties. Een belangrijk uitgangspunt bij de selectie van het beeldmateriaal is dat er zo veel mogelijk niet of nauwelijks bekende afbeeldingen zullen worden gebruikt. Peter Sigmond en Ron Brand zijn verantwoordelijk voor de beeldredactie. Er was een strak tijdpad opgesteld, maar de meeste auteurs hebben drukke banen, dus vertraging van het proces was te verwachten. De planning is nu dat in 2019/2020 de kopij gereed is.

Op het Najaarssymposium van 23 november 2018 toonde Peter Sigmond een preview van het eerste online hoofdstuk. Dat zal zijn 'Maritieme cultuur in de middeleeuwen', geschreven door Remmelt Daalder. De verwachting is dat in het voorjaar van 2019 de complete bijdrage online zal worden gezet.

In maart, augustus en december 2018 vergaderde de redactie over de opzet en de kopij van de NMGN. Diverse hoofdstukken en bijdragen zijn inmiddels ontvangen en in bewerking in het redactieproces. Het redactieproces is verdeeld in horizontale en verticale lijnen, zodat de

aansluiting van de kopij per deel en per scheepssector gewaarborgd is. De hoofdredactie houdt het geheel goed in de gaten.

Drie nieuwsbrieven werden verstuurd aan de ruim vijftig auteurs en redactieleden NMGN, namelijk nr. 3 (februari 2018), nr. 4 (juni 2018) en nr. 5 (oktober 2018).

Maritiem Portal. Financieel overzicht tot en met 2018.

Toelichting: Het ontwikkelen en opzetten van het Maritiem Portal is geprojecteerd in de periode 2016-maart 2019. In 2016-2018 bedroegen de inkomsten €50.945,00. De kosten waren € 31.024,05. Het project verloopt volgens planning. Er zijn geen bijzonderheden te melden.

Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland. Financieel overzicht tot en met 2018.

Toelichting: Het opzetten en publiceren van de Nieuwe Maritieme Geschiedenis van Nederland is geprojecteerd in de periode 2016-2020/2021. In 2016-2018 bedroegen de inkomsten € 273.000,00. De kosten waren €118.598,19. Het project loopt enige vertraging op. Er zijn geen verdere bijzonderheden te melden.